

ED-15

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

The Relationship between Administrator' Traits and Community Participation
in Schools under of Buriram Primary Educational Service Area Office 4

อุบลวรรณ ทับทิมหิน¹ และศรีเพ็ญ พลเดช² และนวมินทร์ ประชานันท์³
Ubonwan Tubtimh¹, Sripen Poldech², and Nawamin Prachanant³
¹นักศึกษาด้านบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
²อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อีเมล: 630426021040@bru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมของชุมชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวน 317 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมี 2 ลักษณะคือ แบบตรวจสอบรายการแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.986 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r_{xy} = .817$)

คำหลัก : คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

Abstract

The purposes of this study were 1) study the administrator' traits and community participation in schools according to teachers' opinions under of Buriram Primary Educational Service Area Office 4 ; and 2) to

study the relationship between administrator' traits and community participation in schools. The samples included 317 teachers according to Krejcie & Morgan selected by multistage random sampling. The instrument used in this study was a questionnaire which two parts: checklist and rating scale with reliability value of 0.986. The data were analyzed by using percentage, mean and standard deviation. The hypothesis was tested by using Pearson Correlation Coefficient. The research results revealed that: 1) The opinions of teachers under of Buriram Primary Educational Service Area Office 4 on administrator' traits were at a high level. 2) The opinions of teachers under of Buriram Primary Educational Service Area Office 4 on community participation in Schools were at a high level. and 3) The relationship between administrator' traits and community participation in schools under Buriram Primary Educational Service Area Office 4 in overall was positive at the statistical significant level of .01 with a very high correlation level ($r_{xy} = .817$).

Keywords: Administrator' Traits, Community Participation in Schools, Buriram Primary Educational Service Area Office 4

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (2552 - 2561) ได้มีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลัก 3 ประการ คือ 1) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการ ซึ่งนอกจากนี้กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาก็ยังมีมาตรการในการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารเชิงคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) สถานศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการปลูกฝังหล่อหลอม และการฝึกอบรมให้ผู้เข้ารับการศึกษานำไปสู่การสำเร็จออกไปเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีอาชีพและอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข ในการจัดการศึกษานั้นทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำสามารถนำผู้อื่นให้ทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้นผู้บริหารควรให้การสนับสนุนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา โดยการอำนวยความสะดวก สนับสนุนบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงานในสถานศึกษามากขึ้น ผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีเทคนิคและวิธีการบริหารหลากหลายรูปแบบ สามารถเลือกนำไปใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพสูงสุด และเกิดผลสำเร็จต่อสถานศึกษา เป็นนักบริหารมืออาชีพ สามารถนำสถานศึกษาบรรลุความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ การเป็นผู้บริหารมืออาชีพจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะเฉพาะและอาศัยกระบวนการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกส่วน ทุกฝ่าย ทุกสถาบัน ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา โดยใช้คณะบุคคล (รสสุคนธ์ มกรมณี, 2555)

ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนก็ตามย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม

มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้อง เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะต้องเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ คุณลักษณะของผู้บริหารควรประกอบด้วยเรื่องสำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านความสามารถในการบริหารซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ การมีวิสัยทัศน์ในการบริหารที่ทันสมัยทันกับการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องและ มีความเป็นประชาธิปไตย เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนให้มีความรู้ความสามารถ บุคลิกลักษณะและคุณสมบัติ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง (นิธิบดี เทียงวรรณกานต์, 2556)

การบริหารให้องค์คณะบุคคลหรือการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในการวินิจฉัย ตัดสินใจ และกำหนดนโยบายในส่วนที่มีความสำคัญ และต้องการอาศัยการพิจารณาอย่าง รอบคอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพยายามจัดการศึกษาให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเข้ามามี บทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ที่มีความคล่องตัว เพราะปัจจุบันสถานศึกษาจะต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้าน อาคารสถานที่หรือกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวคิดของโคเฮนและอัปฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980) ได้จำแนก การมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา และให้ความ ร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีความสำคัญและ จำเป็นต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่การที่จะได้รับความร่วมมือร่วมแรงจากชุมชนอย่างเต็มที่นั้น ผู้บริหารจะสามารถพัฒนา งานในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพโดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมได้นั้น ปัจจัยหนึ่งที่จะนำพาสถานศึกษาให้ บรรลุเป้าหมายคือคุณลักษณะของผู้บริหาร (อคิน รพีพัฒน์, 2557)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานบุรีรัมย์ เขต 4 มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นองค์กรที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ มีความพร้อมและสามารถเป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพ แต่จาก การดำเนินงานยังพบว่า ประชาชน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ยังไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการศึกษา มากนัก ในการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมอาจจะมียู่บ้างในรูปแบบ การช่วยเหลือแรงงาน แรงทรัพย์หรือการบริจาควัสดุครุภัณฑ์มากกว่า ซึ่งทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีบทบาทน้อย สถานศึกษาต้องปรับตัวเข้าหาชุมชนก่อน โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำและสร้างเครือข่ายร่วมมือ กับชุมชน มีความสมานฉันท์ ร่วมมือร่วมใจกับชุมชน เพื่อประโยชน์ของการพัฒนาประสิทธิภาพทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานบุรีรัมย์ เขต 4, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะ ของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานบุรีรัมย์ เขต 4 เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานบุรีรัมย์ เขต 4 ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามความคิดเห็นของครู
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามความคิดเห็นของครู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 1,704 คน
2. กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 317 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษณ์, 2555) แล้วทำการสุ่มแบบหลายชั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) และทำการสุ่มครูด้วยวิธีการอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยให้กระจายไปตามโรงเรียนต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา มี 3 ตอน คือ 1) สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยได้รับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 สูงกว่าเกณฑ์ทุกข้อ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) และมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.986

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เพื่อขอความอนุเคราะห์ออกหนังสือถึงโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล โดยส่งที่ห้องรับส่งหนังสือราชการ และทางช่องทางส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และรับแบบสอบถามคืนที่ตู้รับซองเอกสารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 กรณียังไม่ได้รับแบบสอบถามคืนภายในกำหนดผู้วิจัยจะติดตามด้วยตนเองเพื่อให้ได้แบบสอบถามคืนทั้งหมด สามารถเก็บรวบรวมกลับคืนมาได้ 317 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 ตามความคิดเห็นของครู วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยกำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 พบว่ามีผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 โดยรวมและรายด้าน

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านบุคลิกภาพ	4.37	0.30	มาก	2
2. ด้านภาวะผู้นำ	4.36	0.30	มาก	3
3. ด้านวิชาการ	4.31	0.35	มาก	4
4. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.38	0.30	มาก	1
รวมเฉลี่ย	4.35	0.26	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา คือ ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 4.37$) ส่วนด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.31$)

2. ผลการศึกษากการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 พบว่ามีผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 โดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.37	0.35	มาก	1
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	4.33	0.32	มาก	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.27	0.35	มาก	4
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.36	0.35	มาก	2
รวมเฉลี่ย	4.33	0.30	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.36$) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.27$)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 พบว่ามีผลการศึกษาดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 โดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของชุมชน		คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา				รวม
		ด้านบุคลิกภาพ	ด้านภาวะผู้นำ	ด้านวิชาการ	ด้านคุณธรรมจริยธรรม	
		X_1	X_2	X_3	X_4	
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	Y_1	.491**	.459**	.460**	.685**	.611**
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	Y_2	.607**	.660**	.544**	.681**	.730**
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	Y_3	.728**	.629**	.702**	.642**	.804**
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	Y_4	.614**	.529**	.477**	.711**	.678**
รวม	Y_t	.706**	.658**	.634**	.784**	.817**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

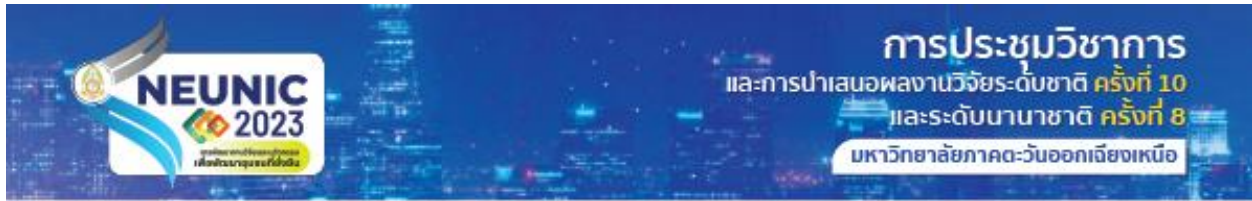
จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r_{xy} = .817$)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารงานที่ตอบสนองต่อนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 ที่กำหนดให้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นในตัวผู้บริหารทุกคน เพราะจะเป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาโดยตรง ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายและเป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาทุกคนสอดคล้องกับแนวคิดของชัยยนต์ เพาพาน (2559) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จต้องมีความพร้อมในด้านคุณลักษณะที่โดดเด่น กล่าวคือ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านวิชาการ มีบุคลิกภาพ มีความเป็นผู้นำ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีทัศนคติเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร ถาวรยิ่ง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกลุ่มพนัสนิคม 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพนัสนิคม 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชีวิธสารณ กิ่งแก้ว (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต1 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรिता ทองมา (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 ใช้หลักการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายองค์กรภาครัฐและเอกชน โดยมีกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบ ครบวงจร บุคลากรและผู้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และสังเคราะห์แผนพัฒนา ทำให้ได้วิสัยทัศน์ที่เกิดจากการระดมความคิดเห็นจากบุคลากรที่หลากหลายและกว้างขวาง มีพันธกิจที่สนับสนุนเพื่อให้วิสัยทัศน์เป็นความจริงได้และเกิดประโยชน์ตามเป้าประสงค์ รวมทั้งการนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้

กรอบของ Balanced Scorecard : BSC และเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด การบริหารสถานศึกษานั้นควรมุ่งเน้นให้มีการดำเนินงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย สอดคล้องกับแนวคิดของธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2556) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพราะจะทำให้บุคลากร ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมและการประเมินผล ทำให้ทุกส่วนเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ทำ และนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการ สร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของนิรมล มากภักดี (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต2 ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต2 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของมณัญญา ปัตถาวงษ์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาท การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต4 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r_{xy} = .817$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงมีการบริหารสถานศึกษาอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของจอมพงศ์ มงคลวนิช (2559) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาเป็นการร่วมมือกันทำงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์กับการศึกษามากที่สุด ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม โดยผ่านวิธีการของการจัดองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของพจนา นวลไธสง (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของพจนา นวลไธสง (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในการนำไปใช้ ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านวิชาการ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการสนับสนุน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และการนำเอาสิ่งใหม่ ๆ ทั้งที่เป็นแนวคิด ระบบ วิธีการ รูปแบบ สื่อและเทคโนโลยีการบริหารจัดการ และการวัดประเมินผลแบบใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งระบบหรือเฉพาะในชั้นเรียน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ เข้ามาจัดการและสนับสนุนการเรียนการสอน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด นโยบาย ได้ตรงตามความต้องการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนร่วมพิจารณาหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ชุมชนควรได้รับความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านภาวะผู้นำกับการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมพิจารณาหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการวางแผนการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาการเสริมสร้างคุณลักษณะทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

2. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการรับผลประโยชน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2*. กรุงเทพฯ : รั้งสีการพิมพ์.

_____. (2559). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ*. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2559). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 Fundamental Concepts and Theories for being Leaders of School Administrators in the 21st century. *วารสารบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 1(12), 304-313
- ชีวสาธน์ กิ่งแก้ว. (2561). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนั กงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ ค.ม. การบริหารการศึกษา ฉะเชิงเทรา คณะ ครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์).
- ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2556). บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- นิรมล มากภักดี. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนั กงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. (วิทยานิพนธ์ ค.ม. การบริหารการศึกษา สุราษฎร์ธานี คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).
- นิธิบดี เทียงวรรณกานต์. (2556). การศึกษาระดับทักษะและความต้องการการพัฒนาทักษะการบริหารของข้าราชการ สังกัดสำนั กงานศึกษาธิการภาค. นครปฐม : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2555). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). บุรีรัมย์ : กลุ่มวิชาทดสอบและวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พัชรีดา ทองมา. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2. (วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. การบริหารการศึกษา ปทุมธานี : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- พจนา นวลโสดง. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- มนัญญา ปัดถาวงษ์. (2562). การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนั กงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี. (วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- ศิริพร ถาวรยิ่ง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกลุ่มพนสนิม 1 สังกัดสำนั กงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. (2561). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561 - 2565)*. บุรีรัมย์ : เอกสารอัดสำเนา.
- อคิน รพีพัฒน์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). Participation's Place in Rural Development : Seek Clarity Through Specifics. *World Development*, 8(1) : 219 - 227.